

Dwingeloo, Heuvelenweg
Gemeente Westerveld (Dr.)

Een Inventariserend
Archeologisch Veldonderzoek

Steekproefrapport 2010-07/04

*Dwingeloo, Heuvelenweg,
Gemeente Westerveld (Dr.).
Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
Verhoeve Milieu b.v.

Steekproefrapport 2010-07/04
ISSN 1871-269X
auteurs: drs. P.S.G. Asmussen (senior archeoloog)
W. Pouille, MA (archeoloog)
autorisatie: drs. E. Schrijer (senior archeoloog)

De Steekproef werkt volgens KNA 3.1.

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door de
Steekproef bv, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, juli 2010

Niets uit deze uitgave mag worden
vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder
bronvermelding.
De Steekproef bv aanvaardt geen
aansprakelijkheid voor eventuele schade
voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of
het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding.....	1
1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.1 LS01).....	1
1.2 Locatie en administratieve gegevens (KNA 3.1 LS01, LS02).....	3
2. Bureauonderzoek.....	4
2.1 Bronnen.....	4
2.2 Bodemkundige kenmerken (KNA 3.1 LS04).....	5
2.3 Archeologie (KNA 3.1 LS04).....	7
2.4 Historische geografie (KNA 3.1 LS03).....	8
2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05).....	10
3. Veldonderzoek.....	12
3.1 Plan van Aanpak veldonderzoek (KNA 3.1 VS01).....	12
3.2 Resultaten veldwerk (KNA 3.1 VS02, VS03).....	13
4. Conclusies en advies (KNA 3.1 VS07).....	15

Appendix I: Archeologische periode-indeling

Appendix II: Kaart met bekende en verwachte archeologische waarden

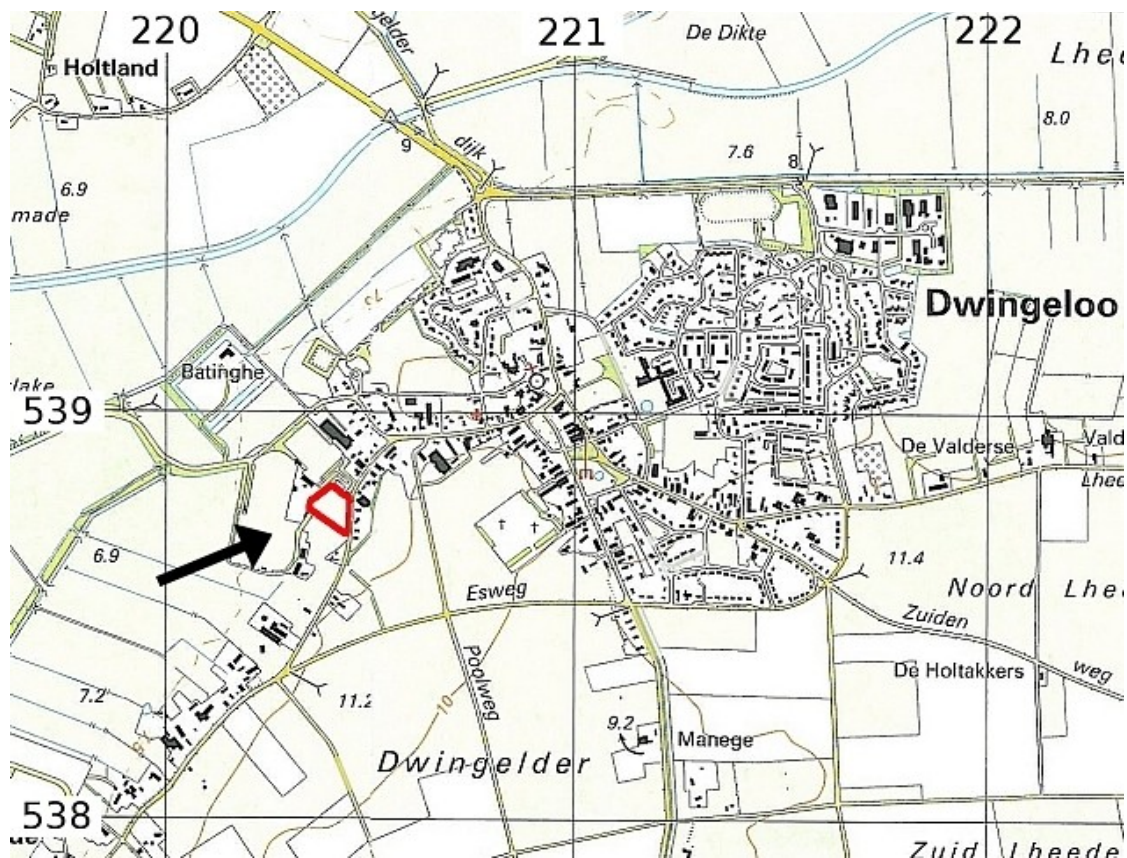
Appendix III: Boorbeschrijvingen volgens Archeologische Standaard
Boorbeschrijvingsmethode (ASB)

Samenvatting

Op 23 juli 2010 heeft aan de Heuvelenweg te Dwingeloo, gemeente Westerveld, provincie Drenthe, een inventariserend archeologisch veldonderzoek plaatsgevonden. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen bouw van een school op het perceel. Het doel van het onderzoek was om vast te stellen of er in het plangebied archeologische waarden aanwezig zijn. Het onderzoek bestond uit een bureau- en een veldonderzoek. Bij het bureauonderzoek zijn bronnen geraadpleegd op het gebied van bodemkunde, archeologie en historische geografie. Tijdens het veldonderzoek zijn zes boringen geplaatst om archeologische indicatoren op te sporen en om de gaafheid van de bodem te bepalen.

Het perceel is circa 0,75 hectare groot. Het plangebied ligt op de grens van een dekzandrug met een lager gelegen beekdal. Er zijn uit het plangebied geen vondsten bekend in de landelijke database ARCHIS. Op de verschillende historische kaarten is geen bebouwing te zien op het terrein.

Tijdens het onderzoek bleek de bodem te bestaan uit een bouwvoor, een eslaag en daaronder dekzand. Er zijn geen sporen van podzolhorizonten in het dekzand aangetroffen. De opgeboorde grond is gezeefd, maar er zijn geen archeologische indicatoren gevonden. Het advies luidt om geen nader archeologisch onderzoek te laten uitvoeren.

Figuur 1: Dwingeloo, Heuvelenweg: de begrenzing van het plangebied is met een rode lijn en een zwarte pijl aangegeven. [Naar: ANWB, 2004. *Topografische Atlas Drenthe* 1:25000. ANWB bv, Den Haag. Eén blok in het raster komt overeen met een vierkante kilometer. De kaart is naar het noorden gericht].

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 3.1 LS01)

In opdracht van Verhoeve Milieu bv., is het plangebied aan de Heuvelenweg te Dwingeloo, gemeente Westerveld (Dr.), onderzocht op het voorkomen van archeologische waarden (zie Figuur 1). De aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van een school op het perceel. De hiermee gepaard gaande graafwerkzaamheden zullen eventueel aanwezige archeologische grondsporen verstoren. De precieze verstoringsdiepte was ten tijde van het onderzoek nog niet bekend, maar zal ongeveer anderhalve meter onder het maaiveld gaan bedragen.

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek middels grondboringen. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare bodemkundige, archeologische en historisch-geografische informatie. Tijdens het veldonderzoek is dit verwachtingsmodel getoetst. Het doel van het veldonderzoek is het vaststellen van de aanwezigheid van archeologische waarden in het plangebied. Hierbij wordt gekeken naar de mate waarin de bodemopbouw intact is en naar het voorkomen van archeologische indicatoren, zoals aardewerk, metalen voorwerpen, bouw materiaal, bewerkt vuursteen, bewerkt en verbrand bot en houtskool.

Figuur 2: Dwingeloo, Heuvelenweg: foto van het plangebied genomen in noordwestelijke richting. Ten tijde van het onderzoek was het perceel in gebruik als voetbalveld.

1.2 Locatie en administratieve gegevens (KNA 3.1 LS01, LS02)

Het plangebied ligt aan de westzijde van Dwingeloo, aan de Heuvelenweg, tegenover huisnummers 20 en 21 (zie Figuur 1). Op het onderzochte terrein wordt een nieuwe school gebouwd. De omvang van het plangebied is circa 0,75 hectare. Ten tijde van het onderzoek was dit terrein in gebruik als voetbalveld (zie Figuur 2). Voor een overzicht van de administratieve gegevens wordt verwezen naar Tabel 1.

Tabel 1: Dwingeloo, Heuvelenweg: administratieve gegevens van het onderzoek.

Soort Onderzoek	Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek (IVO) - verkennende fase	
Provincie	Drenthe	
Gemeente	Westerveld	
Plaats	Dwingeloo	
Locatie / Projectnaam	Heuvelenweg (t.o. huisnummers 20 & 21)	
Kaartblad	17A	
Coördinaten hoekpunten onderzoekslocatie	N – 220,399/538,819 Z – 220,441/538,693	O – 220,447/538,788 W – 220,346/538,762
Status terrein (AMK-nr); ARCHIS-nrs	-	
Opdrachtgever	Verhoeve Milieu b.v., vertegenwoordigd door dhr. J.A. Kruse	
Fase planprocedure	bouwaanvraag	
ARCHIS OM-nr.:	42091	
ISSNnr.	1871-269X	
Steekproef projectcode	2010-07/04	
Geomorfologie	esdek op dekzandrug	
Oppervlakte	circa 0,75 hectare	
NAP hoogte maaiveld	circa 8,5 meter +NAP	
Maximale diepte onderzoek	120 cm onder het maaiveld	
Uitvoering veldwerk	23 juli 2010	
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis / Drents Plateau / E-depot / DINO-loket (boorgegevens)	

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van de onderzoekslocatie verzameld. Daartoe zijn de in Tabel 2 weergegeven bronnen geraadpleegd. Aan de hand van het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

Tabel 2: Dwingeloo, Heuvelenweg: gebruikte bronnen en kaarten.

Actueel Hoogtebestand Nederland [www.ahn.nl]
ANWB, 2004. <i>Topografische Atlas Drenthe 1:25 000</i> . ANWB bv, Den Haag, p. 48 & 49.
Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) [ARCHIS]. http://earth.google.com
Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) [ARCHIS]
Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.1. College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl)
Kooi, P.B. 1990. 'Een proefonderzoek van de Havezathe Entingem gemeente Dwingeloo (p.201-214). In: <i>Nieuwe Drentse Volksalmanak</i> 107.
Mulder, F.J. de, e.a. (eds.). 2003. <i>De Ondergrond van Nederland</i> . Wolters-Noordhoff Groningen/Houten.
Nijland, G., R.J. de Lange en J.C. Smittenberg 1982. <i>Milieukartering Drenthe 1974-1978. III Fysische Geografie. Bijlage II: Fysisch Geografische Kaart van Drenthe schaal 1:50000</i> . Rapport Provinciale Planologische Dienst van Drenthe, Meppel, blad 4.
<i>Richtlijnen voor Archeologisch Bureau- en Veldonderzoek in de Provincie Drenthe</i> (versie 1.0, 21 maart 2006).
Rijks Geologische Dienst, 1979. <i>Geologische Kaart van Nederland 1:50000. Blad 17 West Emmen</i> . Haarlem, Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
Spek, T. 2004. <i>Het Drentse Esdorpenlandschap. Een historisch-geografische studie</i> . Stichting Matrijs, Utrecht.
Stichting voor Bodemkartering, 1978. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 17 West Emmen & Blad 16 Oost Steenwijk</i> . StiBoKa, Wageningen.
Stichting voor Bodemkartering, 1978. <i>Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50000. Blad 17 - 18 Beilen - Roswinkel</i> . StiBoKa, Wageningen.
12 Provinciën. 2006/2007. <i>Atlas van Topografische Kaarten. Nederland 1955-1965</i> . Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, k.73.
12 Provinciën. 2005. <i>Luchtfoto Atlas Drenthe 1:14 000</i> . Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer, p.111.
Uitgeverij Nieuwland, 2006. <i>Grote Historische Topografische Atlas ±1898-1928. Drenthe 1 : 25 000</i> . Uitgeverij Nieuwland, Tilburg, k.221.
Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2001. <i>De Franse Kaarten van Drenthe en de Noordelijke Kust. 1811-1813</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam, k.12.
Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. <i>De Atlas van Huguenin: Militair-topografische Kaarten van Noord-Nederland 1819-1829</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam, k.47 en 55.
Versfelt, H.J. 2004. <i>Kaarten van Drenthe 1500 - 1900</i> . Heveskes Uitgevers, Groningen.
Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. <i>Grote Historische Atlas van Nederland deel 2: Noord-Nederland 1851-1855, schaal 1:50000</i> . Wolters-Noordhoff, Groningen, k.81.
www.watwaswaar.nl

2.2 Bodemkundige kenmerken (KNA 3.1 LS04)

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is te zien dat het plangebied zich op de grens bevindt van een dekzandrug en het beekdalsysteem van de Dwingeler Stroom die ten noorden en westen van Dwingeloo loopt (zie Figuur 3).

Volgens de geomorfologische kaart (hier niet afgebeeld) bevindt het plangebied zich op grondmorene welvingen, die al dan niet bedekt zijn met een laag dekzand en een cultuurdek hebben dat dikker is dan 40 cm (3L2a; toevoeging 'a' duidt de cultuurlaag aan). Iets ten oosten van het plangebied begint de dekzandrug die volgens de kaart bedekt kan zijn met oud bouwlanddek (4K14). Het oostelijke deel van het plangebied valt net binnen de bebouwde kom en is niet gekarteerd op deze kaart.

Op de fysisch-geografische kaart is het terrein vanwege bebouwing niet gekarteerd.. Om deze reden is er geen afbeelding van deze kaart opgenomen. De fysisch-geografische kaart laat zien dat ten noorden en westen van Dwingeloo een laagte ligt die gevormd is door de Dwingeler Stroom en die bestaat uit beek- en veenafzettingen (classificatie Fl1: laagte met microreliëf; Fl2: vlakke laagte; en FO11: laagte met microreliëf en meer dan 40 cm veen.'F' staat voor fluviatiel: beek- en veenafzettingen onder invloed van stromend water). Ten zuiden van het plangebied ligt een rug met premorenale afzettingen binnen 120 cm onder het maaiveld (Pr1n en Pr1na). Hierop ligt dekzand wat tussen de 40 en 120 cm dik is (toevoeging 'n'). Op dit dekzand is een kan een cultuurdek aanwezig zijn (toevoeging 'a').

Op de bodemkaart van Nederland is het terrein vanwege de aanwezigheid van de bebouwde kom ten dele niet gekarteerd (zie Figuur 4). Het gekarteerde deel bestaat uit een hoge zwarte enkeerdgrond van leemarm en zwak lemig zand (classificatie zEZ21 met grondwatertap VII: gemiddeld hoogste grondwaterstand meer dan 80 cm en gemiddeld laagste grondwaterstand meer dan 160 cm onder het maaiveld). Een enkeerdgrond is een terrein dat eeuwenlang als bouwland in gebruik is geweest en in de directe omgeving van een dorp ligt. Dit type grond is beter bekend als esgrond. Een es is een cultuurdek dat ontstaan is door opgebrachte mestgrond. Op de Essenkaart van Drenthe [ARCHIS] is aangegeven dat het plangebied niet binnen een es ligt, maar net ten westen ervan. Ten zuiden en zuidwesten van het plangebied bestaat de bodem uit een veldpodzol die zowel leemarm als zwak lemig tot lemig kan zijn (cHn21 en Hn21).

A detailed geological map of the Dwingelo area in The Netherlands. The map displays various geological units color-coded and labeled with codes such as pZn23 V, zEz21 VII, faVz III*, and vWz III. A red circle highlights a specific location near the center-left, and a black arrow points towards it from the left margin. The town of Dwingelo is shown as a white area with a grid pattern, situated among the colored geological regions.

6

2.3 Archeologie (KNA 3.1 LS04)

Het plangebied aan de Heuvelenweg ligt op circa 150 meter ten zuidwesten van Dwingeloo's historische dorpskern [ARCHIS CMA-nr.:14463]. Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden heeft het onderzoeksgebied een hoge trefkans op archeologische waarden (zie Appendix II: Archeologische Kaart). Aan de noordzijde van het dorp is een middelhoge trefkans op archeologische waarden, terwijl ten oosten, zuiden en westen van het dorp een hoge trefkans geldt.

Het dichtstbijzijnde monument van archeologische waarde ligt op ongeveer 100 meter ten oosten van het plangebied. Het betreft een crematiegraf uit de late bronstijd [ARCHIS CMA-nr.: 14423]. De urn bevatte nog fragmenten verbrand bot en resten van een bronzen scheermes [ARCHIS CAA-nr.: 238453].

Op 350 meter noordwestelijk van het te onderzoeken perceel bevond zich de 14^e eeuwse havezate Batinghe, waarvan funderingssporen zijn teruggevonden [ARCHIS-nrs.:14407 & 33719]. Op 100 meter ten oosten van het plangebied bevond zich havezate Entinge [ARCHIS-nr.: 9057]. Het archeologisch onderzoek dat in 1989 op het terrein van de havezate heeft plaatsgevonden resulteerde in veel vondsten; bouwmaterialen (bakstenen, dakpannen, plavuizen, e.d.), gebruiksvoorwerpen (scherven van potten, schalen, en drinkglazen), afvalresten (zoals dierlijk bot) en enkele opmerkelijke vondsten (een gouden ring, een bronzen kraan, een ijzeren hangslot en een fragment van een heiligenbeeldje) [ARCHIS-nr.: 239727].

Op steenworp afstand noordoostelijk van havezate Entinge is een zilveren penning en een zilveren gesp gevonden [ARCHIS-nr.: 239733]. Ongeveer 350 meter noordelijk van deze vondsten is een maalsteen uit de ijzertijd uit de Dwingeler Stroom opgevist [ARCHIS-nr.: 239718].

In de dorpskern van Dwingeloo zijn twee urnen uit de late bronstijd [ARCHIS-nr.: 33728] en een 10^e eeuwse penning uit Keulen [ARCHIS-nr.: 35204] gevonden.

Ongeveer 425 meter zuidoostelijk van het plangebied is een urnenveld uit de periode bronstijd-ijzertijd gevonden. Daarnaast zijn hier ontginningsgreppels met onbekende datering teruggevonden [ARCHIS-nr.: 214737 & 238110].

Op een afstand van meer dan een kilometer oostelijk van het onderzoeksterrein zijn enkele vuursteen afslagen gevonden [ARCHIS-nr.: 40551]. Tenslotte zijn in het zuidwesten de overblijfselen uit eerdere perioden van havezate Oldengaerde gevonden [ARCHIS-nr.: 14238].

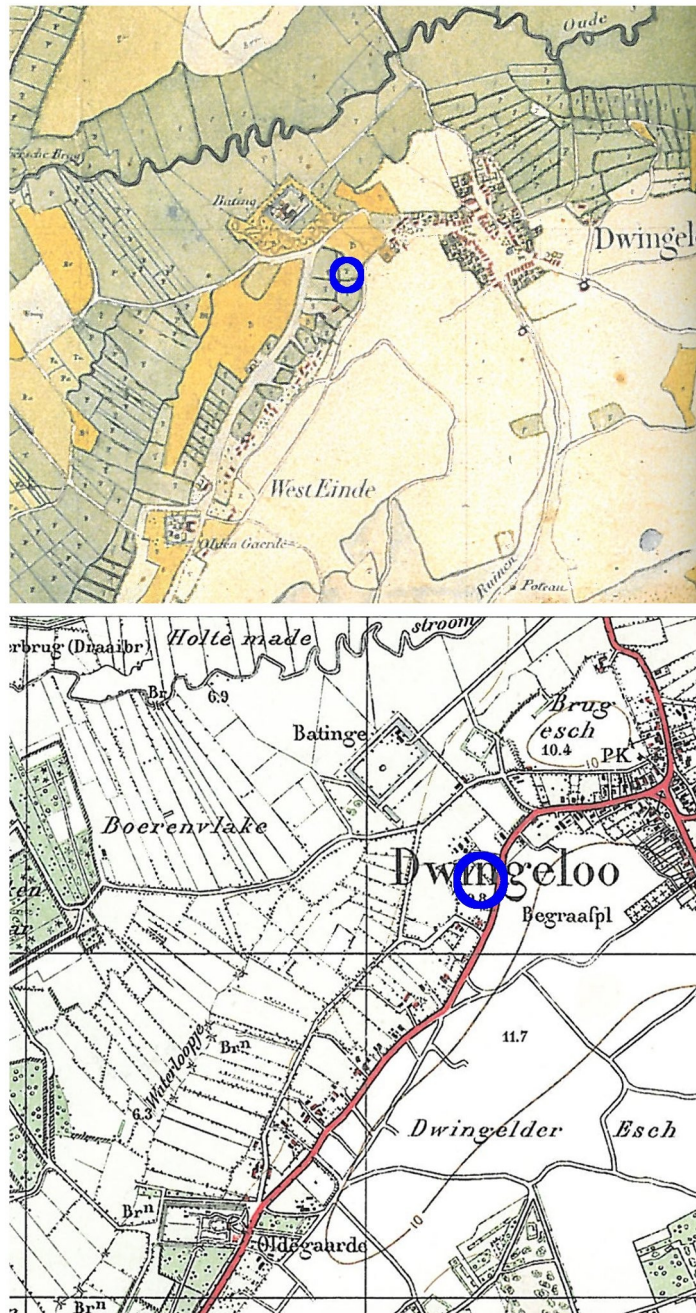
Voor meer details van de meldingen en de verschillende locaties wordt verwezen naar Appendix II en Tabel 3.

Tabel 3: Dwingeloo, Heuvelenweg: overzicht van de ARCHIS-meldingen in de omgeving van het plangebied (voor de dateringen en de ligging wordt verwezen naar Appendix I en II).

ARCHIS-nrs	RD-coördinaten	Omschrijving	Datering
CMA			
9057/17A-001	220,378/539,125	havezate	late middeleeuwen-nieuwe tijd
14238/16F-014	219,575/537731	havezate	late middeleeuwen-nieuwe tijd
14407/17A-A11	220,125/539,062	havezate	late middeleeuwen-nieuwe tijd
14423/17A-A16	220,567/538778	urnbegraving	late bronstijd
14463/17A-010	220,820/538,999	dorpskern	middeleeuwen
CAA			
33719/17AZ-4	220,140/539,080	steen fundering havezate	late middeleeuwen-nieuwe tijd
33728/17AZ-2	221,100/538,850	2 urnen met crematieresten en bijpotje	late bronstijd-vroege ijzertijd
35204/17AZ-41	220,900/539,100 (administratief geplaatst)	10 ^e eeuwse penning uit Keulen	vroege middeleeuwen
214737/16FZ-69	219,650/537,730	nederzettingsstructuur Oldengaerde	late middeleeuwen-nieuwe tijd
238109/17AZ-9	220,800/538,500	urnenveld met urnen en crematieresten; ontdekt door particulier	late bronstijd-ijzertijd
238110/17AZ-9	220,800/538,500	ontginningsgreppels en sloten;	onbekend
238453/17AZ-12	220,580/538,850	tijdens uitgraving mestkelder is een urn gevonden met bronzen scheermesfragment en crematieresten. profiel laat een kringgreppel zien	late bronstijd
239718/17AZ-13	220,500/539,550	bovenstuk (loper) van maalsteen (basaltlava) gevonden in stroompje	ijzertijd
239727/17AZ-34	220,390/539,120	archeologisch onderzoek op het terrein van de havezathe in 1989 leverde veel grondsporen en funderingsresten op. Hierbij zijn bouwmaterialen, alledaagse gebruiksvoorwerpen, resten van gegeten dieren en enkele opmerkelijke vondsten aangetroffen, waaronder ijzeren hangslot, en zonnewijzer, een bronzen kraan en een gouden ring.	nieuwe tijd
239733/17AZ-35	220,420/539,180	zilveren munt geslagen te Keulen (penning), en een zilveren gesp	vroege middeleeuwen-nieuwe tijd
405511/17AZ-46	221,750/538,870	2 vuurstenen afslagen en een fragment verbrand vuursteen	paleolithicum-ijzertijd

2.4 Historische geografie (KNA 3.1 LS03)

Het plangebied is voor zover bekend nooit bebouwd geweest. In atlassen is te zien dat het plangebied aan de Heuvelenweg pas rond 1970-1980 als sportveld gebruikt wordt. Volgens de historische atlassen is het tot dan toe altijd als landbouwgrond in gebruik geweest (zie Figuur 5).

Figuur 5: Dwingeloo, Heuvelenweg: detail van een historische kaart uit 1811-1813 (boven) en uit 1898-1928 (onder). Op de bovenste kaart is te zien dat het perceel in gebruik was als landbouwgrond (het plangebied is hierbij aangegeven met een blauwe cirkel). Op de kaart uit de periode 1898-1928 zijn de perceelsgrenzen weliswaar veranderd, maar is het nog steeds in gebruik als landbouwgrond en is er geen bewoning zichtbaar. Kaarten uit latere perioden bevestigen het beeld dat er geen bewoning is geweest binnen de grenzen van het plangebied.

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05)

Op de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden (IKAW) ligt het plangebied binnen een zone met een hoge trefkans voor archeologische waarden. Het terrein ligt op de rand van een dekzandrug. Hogere delen in het landschap, zoals dekzandruggen, waren vanaf de steentijd al favoriete bewoningsplekken. Hoewel er in de directe omgeving van het plangebied geen vondsten zijn gemeld uit de steentijd, moet hier vanwege de ligging op een dekzandrug wel rekening mee worden gehouden. Archeologische indicatoren uit deze periode kunnen, behalve bewerkt en/of verbrand vuursteen, bestaan uit houtskoolconcentraties die kunnen wijzen op de aanwezigheid van haardplaatsen, verbrande hazelnootdoppen en in de late steentijd ook scherven aardewerk.

Rondom het plangebied zijn meerdere vondsten uit de bronstijd en ijzertijd gedaan, onder andere verschillende graven. Tijdens het veldwerk moet daarom ook rekening worden gehouden met archeologische indicatoren uit deze perioden. Dit kunnen voorwerpen zijn van (vuur-) steen, aardewerk en/of metaal. Ook kunnen resten van graven worden aangetroffen. Gezien de slechte conservering in zandgrond is de kans op botmateriaal of voorwerpen van hout zeer klein. Verbrand organisch materiaal kan wel bewaard gebleven zijn. Grondsporen kunnen bestaan uit grafstructuren, waterputten, paalgaten, afvalkuilen en greppels.

Ook moet er rekening gehouden worden met de kans op archeologische vondsten uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd, vanwege de nabije ligging van de historische kern van Dwingeloo. Huisvuil uit deze periode kan gevonden worden in de eventueel aanwezige eslaag. Vondsten uit deze tijd bestaan onder andere uit scherven aardewerk, metaal en bouwmateriaal.

Tabel 4: Dwingeloo, Heuvelenweg: specificatie archeologische verwachting.

Periode	Verwachting archeologische laag	Complextype
mesolithicum	bovenin het dekzand	nederzetting of kampement; plaats voor vuursteenbewerking
neolithicum	bovenin het dekzand	losse vondsten of nederzetting; plaats voor vuursteenbewerking
bronstijd	bovenin het dekzand	losse vondsten, urnenveld, diepe grondsporen als waterkuilen, paalgaten, afvalkuilen
ijzertijd/romeinse tijd	bovenin het dekzand	losse vondsten, urnenveld, diepe grondsporen als waterkuilen, paalgaten, afvalkuilen
middeleeuwen/nieuwe tijd	in de eslaag	losse vondsten

3. Veldonderzoek

3.1 Plan van Aanpak veldonderzoek (KNA 3.1 VS01)

Het veldwerk is uitgevoerd op 23 juli 2010 conform KNA 3.1 en de richtlijnen voor archeologisch bureau- en veldonderzoek in de provincie Drenthe (versie 1.0, 21 maart 2006). Voor het inventariserende booronderzoek (verkennende fase) is gebruik gemaakt van een edelmanboor met een diameter van tien centimeter. Op deze wijze is bepaald in welke mate de bodem intact is en wat de kans is op archeologische lagen en/of grondsporen. De provincie Drenthe eist minimaal zes boringen per hectare (verkennende fase) tot twintig boringen per hectare (karterende fase), afhankelijk van de gaafheid van de bodem.

De opgeboorde grond is gezeefd op een 4 mm zeef en bekeken op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Daarnaast zijn de diepte, lithologie en kleur (m.b.v. Munsell) bepaald, alsmede alle overige bijzonderheden en archeologische indicatoren zoals houtskool, bewerkt of verbrand vuursteen of aardewerk genoteerd. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode en ingevoerd in het boorprogramma BORIS.

Verspreid over het terrein van circa 0,75 hectare zijn zes boringen gezet (zie Figuur 6). Van alle boringen zijn de RD-coördinaten bepaald met behulp van GPS. Een veldkartering kon wegens de dichte begroeiing op het terrein niet worden uitgevoerd (zie Figuur 2).

De hoogten van de boorlocaties zijn met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) bepaald. Voor de NAP-hoogtes en de RD-coördinaten van de afzonderlijke boorpunten wordt verwezen naar de boorstaten en boorbeschrijvingen in Appendix III.

Tijdens het veldonderzoek is het verwachtingsmodel zoals geformuleerd in paragraaf 2.5 getoetst.

Figuur 6: Dwingeloo, Heuvelenweg: luchtfoto van het plangebied met de boorlocaties. De genummerde punten geven de boringen weer. Het plangebied is met een geel gestippelde gele lijn aangegeven. (RD-coördinaten plangebied: N – 220,399/538,819; W – 220,346/538,762; Z – 220,441/538,693; O – 220,447/538,788).

3.2 Resultaten veldwerk (KNA 3.1 VS02, VS03)

Bodem

Tijdens het onderzoek is er geen intact podzolprofiel aangetroffen. Een intact podzolprofiel bestaat uit een donkergrijze A-horizont (de bouwvoor), gevolgd door een E-horizont (lichtgrijze uitspoelingslaag), een B-horizont (donkerbruine inspoelingslaag), een BC-horizont (licht bruingele overgangslaag) en de C-horizont (geel zand waarin geen bodemvorming heeft plaatsgevonden).

De recente bouwvoor in het plangebied varieerde in dikte tussen de 35 en 55 cm. Bij boring 2 en 4 was de bouwvoor vermengd met geel zand. Bij boring 6 werd onderin de bouwvoor veel grind en natuurlijk vuursteen opgeboord. Onder de bouwvoor werd een oudere menglaag aangetroffen die als eslaag aangemerkt kan worden. Bij boring 2 was deze laag vermengd met de bouwvoor. De eslaag varieerde van dikte tussen 20 en 35 cm. In boring 1 werd in deze laag een baksteenfragment gevonden. De eslaag gaat direct over in schoon geel zand waar geen sporen van een podzolering is aangetroffen. Bovendien heeft het dekzand van deze laag een erg bleke kleur (Munsell-kleur: 2.5Y8/3). Dit kan er op wijzen dat oorspronkelijk aanwezige podzolhorizonten vermengd dan wel afgetopt zijn, waarbij ook de bovenkant van de C-horizont is verdwenen. De dikte van de eslaag en het feit dat het perceel een vlak voetbalveld betreft maakt het aannemelijk dat de bovenkant van deze laag in een later stadium uitgevlakt is.

Archeologie

Binnen het plangebied zijn geen meldingen bekend van archeologische vondsten. Er zijn tijdens het veldwerk ook geen archeologische vondsten gedaan. Wel is er een eslaag aangetroffen die als cultuurlaag bestempeld kan worden, maar ook hierin zijn geen archeologische vondsten gedaan. Het is waarschijnlijk dat zich oorspronkelijk wel een podzolbodem heeft gevormd in het dekzand, maar dat deze voor de aanleg van de es is afgetopt, dan wel in de es is opgenomen. Bij de aanleg van het voetbalveld in de 20e eeuw is het terrein waarschijnlijk uitgevlakt waarbij een deel van de es is verdwenen of opgenomen is in de bouwvoor. Hierdoor is de kans op het aantreffen van archeologische resten klein. In de C-horizont kunnen nog onderkanten van diepe grondsporen aanwezig zijn zoals haardkuilen, waterputten, diepe paalgaten of afvalkuilen uit verschillende perioden, maar hiervoor zijn tijdens het veldwerk geen aanwijzingen gevonden.

4. Conclusies en advies (KNA 3.1 VS07)

Het plangebied ligt ten zuidwesten van de historische kern van Dwingeloo. Dwingeloo ligt op een zandrug met in het noorden en westen het beekdalsysteem van de Dwingeler Stroom. Uit het plangebied zijn geen vondstmeldingen in ARCHIS bekend. In de omgeving van het onderzochte terrein zijn onder andere vondsten gedaan uit de late bronstijd (urnenveld) en uit de middeleeuwen/nieuwe tijd (bouw materiaal van havezaten en gebruiksvoorwerpen). Op grotere afstand van het plangebied zijn vondsten bekend die dateren uit de ijzertijd (maalsteen) en de steentijd (vuursteen afslagen).

Het perceel ligt op de grens van de dekzandrug met de aanliggende vlakte. Tijdens het booronderzoek is gebleken dat het terrein een eslaag bevat en dat er geen sporen van een podzolering in de C-horizont eronder te zien zijn. Het is waarschijnlijk dat de oorspronkelijke podzolbodem door bodembewerking vermengd is geraakt met de bouwvoor/eslaag dan wel is afgetopt om de bodem geschikt te maken voor landbouw. Het gebruik van het land in de daarop volgende eeuwen als akker en het opbrengen van potstalmest heeft geresulteerd in de eslaag. Deze is voor de aanleg van het voetbalveld in de 20e eeuw uitgevlakt. Zowel in de bovenkant van het dekzand als in de eslaag zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Het is mogelijk dat er nog onderkanten van diepe grondsporen in de C-horizont aanwezig zijn. Voor de aanwezigheid van archeologische waarden in deze laag zijn tijdens het veldwerk echter geen aanwijzingen gevonden.

Advies

Op basis van de bovenstaande resultaten concluderen wij dat de kans op onverstoorde archeologische resten in het plangebied zeer klein is. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Beperkende of beschermende maatregelen zijn voor het onderzochte terrein aan de Heuvelenweg te Dwingeloo niet wetenschappelijk te verdedigen. Daarom adviseren wij dat archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk is.

Wij wijzen erop dat indien er bij de uitvoering onverhoopt toch archeologische grondsporen worden aangetroffen en/of vondsten worden gedaan, deze conform de Monumentenwet 1988 artikel 53 & 54 direct dienen te worden gemeld bij zowel de gemeente Westerveld als de provinciaal archeoloog, dr. W.A.B. van der Sanden, Drents Plateau, Stationsstraat 11, 9401 KV Assen, 0592-305932 / 06-22662601, w.sanden@drentsplateau.nl.

Appendix I

Dwingeloo, Heuvelenweg Archeologische periodes

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	romeinse tijd:	
		romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd C:	1.850 – heden

Appendix III

Dwingeloo, Heuvelenweg
Boorbeschrijvingen volgens
Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode